

ФОТО ОХОЛАЖ ОЛЕКСАНДРА ЛИТВИНЕНКА

Чим потужніша олжа...

Степан ВОВКАНИЧ, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Української академії інформатики, дійсний член Папської академії соціальних наук (Ватикан), старший науковий співробітник Інституту регіональних досліджень НАН України, м. Львів

Хоч би якою була кухня нових міфологем, однак слухаючи наших чи то проурядових, чи то опозиційних політиків, якось мало віриться, що, приміром, Юлія Володимирівна, будучи прем'єр-міністром, напередодні майбутнього свого заміслу поїсти найвищу державну посаду уклала в Москві з Владіміром Путіним провальний для України газовий договір лише тому, аби спонукати нинішній уряд президента Януковича інтенсифікувати євроінтеграційну політику. Якщо так, то вона справді лю-

Кажуть, що найефектніше формулу "Чим більша неправда, тим охочіше їй вірять", соціалізував гітлерівський міністр пропаганди Геббельс, а найнеефективніше та зі світовим розмахом використали для обману людства комуністи СРСР. Мабуть, це так, адже вже немає на мапі світу імперії зла, а її міфотворчі традиції не зникають і в пострадянські часи. З новою силою їх нині активізують політики, особливо під час вибору вектора інтеграції та наближення Вільнюського саміту, на якому Україна має укласти угоду про асоціацію з Європейським Союзом.

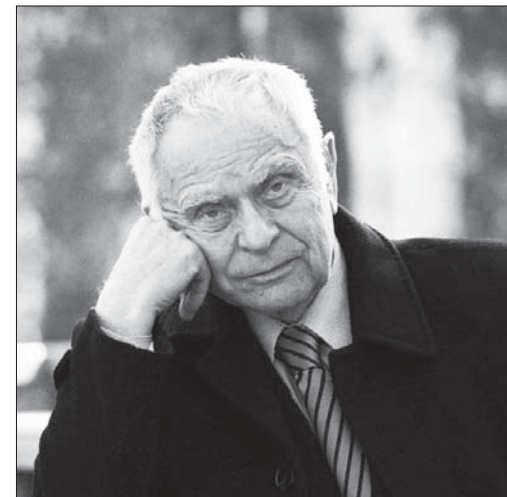
дина з цифровим мисленням та з прогнозним охопленням перспективи ще дальшої, аніж будівництво комунізму! Своєю чергою, важко сприйняти легенду, що колишній кагебіст, а сьогодні президент Російської Федерації Путін зовсім не проти, щоб Україна вступала в ЄС. Виходить, навпаки, він лише хоче їй допомогти у цій її суверенній справі. А саме: щоб Україна перед укладанням угоди про асоціацію з ЄС приєдналася до Митного союзу. А там, мовляв, вони разом із Росією (і тільки в союзі з нею, адже без возз'єднання зі "старшим" братом про неї не може бути й мови) зможуть вибити від ЄС набагато більше пільг, аніж маленька самостійно-одинокі Україна. А газіві, сирно-молочні, шоколадні та інші війни Росія веде тільки для того, аби переконати українців у необхідності швидшого вступу України в ЄС. Вочевидь, тому Путін, як свого часу Борис Єльцин, шоранку питає свого міністра з українським прізвищем Оніщенко: що ти ще на митниці зробиш для України?

У цьому контексті не виникає жодних сумнівів щодо поширюваного нібито українськими комуністами твердження, що Сталін 1939 року уклав договір з Гітлером, бо прагнув допомогти українцям реалізувати важливу складову їхньої національної ідеї — якнайшвидше завершити соборнізацію самостійної української держави та "інтегрувати" її до складу найперодовішої і найдемократичнішої в світі робітни-

чо-селянської країни. Правда, тоді про референдум трудящих як носіїв влади якось не йшлося. Та й аналіз позитивів і негативів добровільно-примусової "інтеграції" був явно зайвим, а відтак став надто прозорим, як і сама супутня "міграція" більшовиків на Захід, а українців — до Сибіру. Чому так швидко забувається імперська міфотворчість, так важко вникаємо в її загарбницьку сутність як важеля "оболванювання" так званою елітою простих людей, аби їх "інтегрувати" до складу імперії, вивіститися і запанувати над ними, а відтак остаточно "декомпозицізувати" і поглинути їхню країну, знищити питому мову, культуру, батьківські традиції, цінності, принципи, а дезінтегрувавши націю, нав'язати їй свій духовний світ — "Русский мир", Митний союз, общий футбольний чемпіонат і т. інше? Чому не задумуємося: де імперська олжа, а де українська ідея, дія і справа? Де недобросусідський шантаж України вигнати її мігрантів з Росії у випадку укладання нею угоди про асоціацію з ЄС, а де домашнє завдання для українського уряду: з розумом і добрими помислами опрацювати на основі аксіологічного (ціннісного) підходу власну сучасну стратегію ефективної міграційної політики, систему ідеологічного забезпечення розбудови національної соборної держави, вибору вектора її інтеграції?

Продовження теми
у наступному числі "СП".

Дмитро Павличко Сотенний Спартан Поема

Рік сорок п'ятий. Квітень. Ніч студена.
В повітрі грають снігу веретена.
Рій Сорокатого спить на землі —
Одні Дмитри, Петри та Васили.

Дванадцять. Зі Стопчатово й Ключево.
Вже в них нема імен. Вони — дерева.
Черешня, Вишня, Груша, Берест, Клен,
Та з іменем є серед них оден —

То Дорошенко. Прибране наймення,
Народжене з дитячого натхнення,
З книжок моїх прочитане ім'я —
То я, трудне стопчатівське хлоп'я.

То я лежу там з друзями на хвої,
В розташуванні сотні бойової,
Дивлюсь на небо, знаю, де ми є,
Але не знаю, де життя моє.

Мені шістнадцять. Мати моя, мати
Мене спиняла, не пускала з хати,
Та я пішов, я рвався в темну ніч,
Хоч добре знав, що смерті йду навстріч.

Мойого брата німці розстріляли,
І моє серце, від плачу охляло,
Кричало: "Йди! Прийшла твоя пора,
Знайди убивць, помстися за Петра".

А мої друзі, хлопці з-під Ратунди,
Одягнені у светри й старі бунди,
Ровесники мої — Заячуки,
Долішняки і Волошенюки.

Тепер лежу я в мазепинці брата
На смеречині, що недавно стята,
А поруч — зброя, та моя душа
Її боїться, бо вона чужа.

Ця десятизарядка, ця потвора,
Ударила мене в плече. Ми вчора
Стріляли вчилися. Плече болить,
А смеречиння коле й шелестить.

Наш ройовий, псевдонім Сорокати,
Юнак насмішкуватий, збиткуватий,
Щоб доля нас не гнобила тяжка,
Читає нам Юрка Шкрумеляка

І вірші пише він собі на подив
Про те, як чорт до Сталіна приходив,
Як вождь свого товариша зустрів,
Шляк його трафив там і він згорів.

Був Сорокати з Іспаса, з родини
Гоянюків. Мав усмішку дитини,
І вірші я свої читав йому,
Ступаючи за ним в кромішну тьму.

Закінчення
на стор. 8—9

Земля і люди

БАТЬКІВЩИНА — рідний край
БАТЬКІВЩИНА — земля і маєтність, успадковані від батька
 Із словника

Володимир ВОЙТЕНКО,
 професор

Маємо і таких стратегів, які, вчора дізнавшись, що колосок росте не вниз, а вгору, сьогодні радісно релетують про цьогогорічний 60—65-мільйонний зерновий вал. Що більше галасу, то нижчі закупівельні ціни... Село мовчки сопе. Високий урожай загострив давні біди: зношеність збиральної техніки (що спричиняє втрату збіжжя), нестачу елеваторів, залізничних вагонів, витратну логістику. На експорті зерна влада сподівається здобути гроші для держбюджету та для компенсацій аграріям за мізерний виторг на внутрішньому ринку.

До 1990 р. біля наших урожаїв мукали, мекали й рохкали 8,3 млн корів, 8,3 млн овець і кіз, 19,4 млн свиней, 246 млн курей. Сьогодні фуражне зерно провисло. Із великої рогатої худоби лишилося 4,5 млн голів, дійна череда зменшилася до 2,5 млн, решта також порідшала (хіба що так-сяк тримається птиця). Для чийої худоби призначаються 50 млн тонн фуражного зерна, якщо нам несила торгувати шинками, біфштексами й ковбасами? У структурі посівів кормовий клін із 30 % звужився до 8 %. Натомість у 3 рази зросли площі під кукурудзою на зерно; успішно збагачують експорт і виснажують плодючі землі олійні й технічні культури. Експорт скорочує внутрішнє споживання продуктів тваринництва (на душу населення); багато людей мусять задовольнятися хлібом, картоплею та крупами.

Глухий кут і пошуки виходу
 Піком розвитку індустріального суспільства вважається стан Європи в 1960-х роках. Далі — перехід до постіндустріального етапу. До Європи п'ятдесятирічної давнини найближчим з усіх регіонів України був і є Донбас. Однак сьогодні очевидно: шанси на його перехід у постіндустріальний вимір примарні. Київ гасить потенційні пророки майбутнього бюджетними дотаціями для збиткових галузей важкої індустрії. Місцева донецька влада судомно бореться з соціальними наслідками економіки, що вичерпалася. Розгорнуті на сході країни потужності з видобутку та переробки корисних копалин (вугілля, кокс, руда, метал) не потрібні ні для України, ні для світового ринку. Видалилися надлишковими і трудові ресурси, відтак (під впливом проміжних соціальних, економічних та психологічних чинників) населення промзони вмирає. Національний капітал, уже блюючи накопиченими грошима, не має

стимулів до переходу від чавуну до більш технологічної продукції. Проте підняти (за безцінь) те, що під ногами, охочих немало. Земля — під ногами. Рекреативні площі на берегах Дніпра та морів народів України вже не належать. У лісах величезні ділянки огорожені глухими парканами. Дійшла черга до сільськогосподарських угідь. І тут згадаємо Арістотеля, який розрізняв два види багатства: сукупність споживчих вартостей (природне, істинне багатство) і накопичені гроші. Багатство першого виду має межу, якою є споживання, а грошове багатство безмежне. Відповідно до цього мудрець розрізняв **економіку** та **хрематистику**. Перша є предметом і однією з сутностей шляхетних людських турбот, друга — неприродним заняттям людини і суспільства; за певних обставин економіка може частково або повністю перетворюватися на хрематистику... Філософ як у воду дивився, хоч і не оперував поняттями про хабар і відкот.

Земля: не моя, не наша, а їхня

Світові ціни на харчі вже дозволили нашим хвацьким співвітчизникам заробити на чорноземах кілька мільярдних статків, — а село за межею бідності. Сотня найбільших орендарів експлуатує третину всіх сільськогосподарських земель. Суспільство мусить усвідомити катастрофічний масштаб подальшого дербану та його руйнівних наслідків. Минулого року зовнішньоторговельне сальдо аграрної продукції сягнуло \$10,3 млрд. В Україні відбирають найбільший ресурс розвитку. Завдяки корупційним схемам наші харчі належать до найдорожчих у Східній Європі.

Приватна власність на землю віками була в крові українців. Колективізація та Голодомор похитнули це почуття, проте голодні реалії останнього радянського та всього післярадянського періоду успішно відроджують інстинкт власника (той, що дозволяє здобути й зміцнити ринкові позиції в системі глобальної конкуренції). Проте латифундизм загрожує депопуляцією села — спочатку через еміграцію, а далі через вимирання. Ціла сотня олігархів не зможе народити стільки дітей, скільки мільйони самодостатніх господарств. Великі агрохолдинги повинні існувати в конкурентному середовищі, і не лише кредити, проценти і ціни мають визначати правила конкуренції. Сільську Україну треба плекати як наше одвічне генетичне і мовне джерело. В такому контексті остаточно згальбували деякі партійні “народники-селяни”, побувавши в різних коаліціях більшості і зрештою ставши подібними до “пана — народовця” з вірша Лесі Українки (1906):

*Я навчу вас, як знойти
 Землю для пшениці.
 Кажете, землі немає?
 То пусте, дрібниці.
 Ну, навчу вас, як належить
 пильнувати ліса...
 Ви не маєте вже ліса?
 Отуди до біса!*

**Хіба ревуть воли,
 як ясла повні?**

У серпні 2013 р. опитування

Фото Олександра Литвиненка

керівників аграрних підприємств показало, що (незалежно від типу й спеціалізації останніх) 25,3 % респондентів вважають ситуацію несприятливою, а 41,6 % — дуже несприятливою. Песимізм пов'язаний з економічними чинниками. 20 % респондентів однією з основних вад вважають нестабільність ринків. Цьогоріч на настроях дуже позначилися низькі ціни на зерно. 13 % аграріїв планують відмовитися від неприбуткових напрямів бізнесу, 3 % мають наміри його закриття. Зокрема низькі ціни для споживачів не можуть утримуватися за рахунок виробників овочевої продукції. За матеріалами плодоовочевого індексу АПК-Інформ, картопля в першій декаді вересня коштувала на 55 % більше, ніж 2012 року, цибуля подорожчала у 2,6 рази, а буряк — на 70 %, морква на 24 %. Зауваживши, що 97 % картоплі вирощує сільське населення, маємо розуміти — таких виробників не можна змусити садити її більше чи менше на шкоду собі, проте можна заохотити дотаціями (як робиться скрізь). Але на державні інтервенції сьогодні (зрештою, як завжди) немає грошей. У тих примітивних соціально-економічних координатах, у яких борсається наша економіка, стихійно формується такий фокус: менше грошей на дотації — пісніша юшка — менше лишається тих, що хочуть їсти; амінь.

Де купити грошей?

Обсяг незадоволеного попиту на фінансування щороку перевищує в агросфері \$7 мільярдів, із них \$ 2,6 мільярда для посіву і збирання врожаю. Банки дуже неохоче кредитують малих і середніх виробників. Міністр аграрної політики і продовольства пропонує збільшити податок на оренду землі на 1 % і спрямувати ці кошти сільраді того села, де орендують землю: місцеві громади інфраструктури. Учасники фінансового ринку обстоюють свій варіант — кредитні спілки; сьогодні їх 60. Програми цих спілок поширюються на особисті сільгоспдприємства (працюють без реєстрації юридичної особи) та дрібні фермерські господарства (кредитуються голови родин, а вже далі кошти йдуть на госпо-

дарство). Вартість такого кредиту залежить від його терміну і розміру (20—30 % річних). Але це — короткострокове кредитування. Щоб побудувати свинарник, який окупиться за 5 років, кошти кредитних спілок задорогі — їх можна брати на кілька місяців чи на сезон.

Президент Національної асоціації кредитних спілок України наголосив: “Якщо спілка організована кооперативом фермерів і самі фермери її члени, вона враховує філософію аграрного бізнесу й буде успішною. В іншому форматі особливих успіхів чекати марно”. Заважає недосконалість законодавства щодо діяльності спілок. Слід передбачити й унеможливити появу на цьому ринку шахраїв. В Україні напівлегально діє 50 псевдокредитних спілок, виключених із державного реєстру; їх вкладники лишаються без своїх грошей.

**Державний
 Земельний банк**

У липні 2012 р. з'явилася постановка Кабміну про створення Державного земельного банку. В грудні того ж року йому надали статутний капітал — 120 млн гривень за рахунок грошового внеску, а також у вигляді земельних ділянок. Банк має право здійснювати операції із земельними ділянками; його власником на 100 % є держава, а банк не підлягає приватизації. Чи можемо ми з вами, добірне товариство, повірити в те, що сьогодні щось “на 100 % державне” насправді не є чиеюсь прихованою власністю? Ось послухайте: в банку буде змінний фонд із тих земель, які вже розпайовані чи продані-куплені; з нього продаватимуть землі фізичним особам — громадянам України. Викуп земель у аграріїв стартує лише після офіційного відкриття ринку сільгоспземель, а пріоритетне право перших закупівель матиме Держзембанк — і лише по тому решта охочих. Увага! За раніше укладеними договорами умови аренди не змінюватимуться — це для Тогосамізнаєтекого, а нові договори, нам обіцяють, укладатимуться прозоро — хто не встиг, той спізнився.

Насамкінець порівняймо шальки цих дивовижних терезів: статутні 120 млн гривень — і обмежена лише “нормами пристой-

ної корупції” можливість гарувати на земельному ринку.

Остання новина в цій царині стосується законопроекту, запропонованого Кабміном стосовно “Припинення права постійного користування земельною ділянкою в разі добровільної відмови” наукових інститутів НАНУ та галузевих академій “за наявності згоди президії відповідної академії”. Уявляєте, яка черга наукових посадовців вишикується на порозі Кабміну, щоб радісно віддати те, що мають під ногами? Особливо виразними чийсь “наукові” інтереси стали при вже здійсненій експропріації 400 га землі в Інституту генетики та фізіології рослин (успішна селекційна робота якого загальновідома: валовий збір зерна із сортів цього інституту на 80 % забезпечує населення України продовольчою озимію пшеницею). Дике поле насувається на чорноземи.

Українці постали з чорнозему

Сільськогосподарська земля — специфічний економічний актив: її пропозиція обмежена, проте вона не старіє і (як і сонце над нею) не амортизується; з іншого боку, земля може вбити невміле чи недбайливе використання. Якщо на конвеєрі контроль негайно виявляє брак, то тракторист один оре далеке поле, результат його роботи буде видно через півроку. Землю найкраще обробляти можуть лише ті, хто на ній живе, відтак проблему землі не можна вирішити без людей, які на ній живуть.

Агрохолдинги продуктивніші, ніж традиційні сільські господарства, не завдяки своїм масштабам: їхні успіхи спираються на менеджмент, капітал і нові технології. Як зберегти село — носія національних традицій, тобто нееконічних, але надважливих для суспільства засад його існування? В сучасному агробізнесі не потрібно багато робочих рук, але Україна потребує багато українських голів і душ. Чи означає це, що наші чорноземи — це ще один варіант “шкідливих ресурсів”, у соціально-економічному сенсі тотожний коксу й чавуну в східних регіонах країни? З вузької комерційної точки зору подібність є, і саме тому сьогодні (зрештою, як і завжди) беруться “за землю” холодними ру-

«Всі ми вийшли з книжок...», або Спроба «точкових» розмірковувань із приводу ХХ Форуму видавців у Львові

Богдан ЗАЛІЗНЯК, пересічний учасник двадцятилітніх Форумних баталій, м. Львів

Юрій Тарнавський: “Назва («Квіти хворому». — Б. З.) мені крутилася років 30–40. Це на сміх, іронія з самим собою. Квіти — хворому, щоб довести свою любов. Я хотів би, щоб ця книга назва була потужним антибіотиком... Я ще від 1965-го думав, як ту хворобу (соціалістичну Україну — також) лікувати. Очевидно, що квітів недостатньо. Зусилля були: прищепити те, що я бачив довкола, — для себе, те, що я бачив у західному світі... Тема модернізації — наскрізна тема статей цієї книжки. А ще — мова... Не знаючи тієї чи іншої мови, не розумієш, добрий твір чи поганий... Чи вдалося комусь з українських письменників пробитися на англійський ринок — поза українськими видавництвами? Аскольд Мельничук — американський письменник українського походження. Дістав дуже гарні рецензії, але не дуже нажився на цьому. “Тигролови” Івана Багряного вийшли, могли мати успіх. Але успіх і тоді залежав від реклами... Ці “Квіти...” — мій погляд на літературу, на культуру. І насамперед — для українського читача. Бо я насамперед думаю про український світ: про біди українського світу; про небезпеку повного розчинення його в “русском міре”.

(Авторська зустріч з Юрієм Тарнавським (Україна / США). Модератор — Віктор Неборак. Книгарня “С”, 11 вересня).

Євген Сверстюк: “Всі ми вийшли з книжок. У бібліотеці завжди є добрі, порядні книжки, які виховують. Чинник книжки залишиться вічно. Дуже тихенько він змінює суспільство... Десь я признавався, що над цією книжкою (“Гоголь і українська ніч”. — Б. З.) працював понад 40 років. Це значить, що Гоголь завжди до мене повертався. Він не був “моїм автором” у середній школі. Я зачитувався Достоєвським, Байроном... Нам не давали читати “Избранных мест из переписки с друзьями”. Ми тільки знали, як їх ляв Віссаріон Белінський. Лист Белінського до Гоголя я знав майже напам’ять. І студенти не дуже розбирали, де брехня, а де — правда. Ідея насильства, яка була доктриною держави, втілювалась у манеру поведінки, у спосіб мислення... Я читав Леніна “Матеріалізм і емпіріокритицизм” від першої до

останньої сторінки. А це ж — розперзане філософське хамство. Людина поводиться так, як пролетарі “всех стран” у поміщицькому маєтку... Я теж відчував, як багато хамства в листі Белінського...

Прочитавши Гоголя, зрозумів, чому він не зміг Белінському відповісти, бо Гоголь як людина християнської культури не вважав за потрібне це робити. Великою мірою йому було соромно... Місія Гоголя — запровадження в літературі християнського позитиву, сповненого любові і прощення...

Дуже важливе питання: ким Гоголь був, який тон задавав? У ньому була містична сила — мав величезний вплив на старших людей... Отже, ким був Гоголь? Самим собою! Українцем! Усі хлопці, що приїхали з Ніжина (а Ніжинський лицей був російськомовний, там духу українського не було), почувалися росіянами. Тобто вони думали, що вони — росіяни. А Гоголь відчуває, що він — інший.

Є багато спокусливих думок про Гоголя у Євгена Маланюка. І в Розанова. Я обливши ці дуже гострі оцінки. З мене досить було тієї аргументації, яку Гоголь дає на свою користь. Панує думка, що Гоголь прийшов у російську літературу з місією усвідомлення. Я ж думаю, що він прийшов із християнською місією, а вона виявилася антиросійською”.

(Творча зустріч: Євген Сверстюк “Гоголь і українська ніч”, ЛНУ ім. І. Франка, 12 вересня).

Микола Ільницький: “Ознайомлю трохи зі змістом і структурою книжки. Є в ній багато проблем. Є статті кількох напрямів чи ліній. Перша лінія — духовна місія. А це може виховувати лі-

тература. Поставлено було амбіційне завдання: створити велику літературу поза межами УРСР. У Івана Дзюби є багато таких епізодів, як українська еміграція цю місію виконувала.

Друга лінія — філософський напрям. Є характеристики імен, зокрема Сергія Кримського, Миколи Шлемкевича (стаття “Загублена українська людина”).

Третя лінія — про українське літературознавство. Українські літературознавці в УРСР мусили зневажувати такі постаті, як Ігор Качуровський чи Богдан Рубчак.

Четверта лінія — неетнічні українці в українській культурі. Наприклад, Юрій Клен”.

(Обговорення трилогії Івана Дзюби “На трьох континентах”. Книга 1. Видавництво “Кліо”. ЛНУ ім. І. Франка, 12 вересня).

Петро Порошенко: “У нас дуже багато розмов про національну ідею. Яка ідея має об’єднати Україну? Що має бути тим промотором? Ми живемо в унікальні часи. Росія почала безпрецедентну війну. Вже були війни сирні, трубні й газові. Але зупинка всього українського товару — це удар по всій Україні. Якої реакції чекали росіяни? Що, “Рошен” мав власти, повзти і просити? Ми маємо підняти український прапор і сказати: Україна перемаже. З нами правда, з нами закон, із нами Бог!”

Політик не може зберегти свого обличчя, якщо почне задкувати. Я вважаю, що Угоду з асоціацією укладемо. І це буде перша наша важлива перемога. А далі відбудуться події, які приведуть нас до сприйняття європейських цінностей.

Я хотів би привітати нашу країну з тим, що у нас з’явилася

національна ідея — європейська інтеграція України”.

(Презентація книги Павла Ковеля (Польща) “Між Майданом і Смоленськом”. Модератор Антон Борковський. НБ ЛНУ ім. І. Франка, 13 вересня).

Володимир Сергійчук: “Збірка “Підrivна література” варта багатьох томів. Автор має право звертатися до нації. До останнього він був зі своїм урядом на території УНР. Місія — втілювати мрію Шевченка, який накреслив шлях, а Симон Петлюра — віддав усього себе для того, щоб Україна відродилася. Він зрозумів: без війська Українська держава існувати не може. Коли Винниченко відсунув його, Петлюра не втік за кордон. Один С. Петлюра залишився на бойовому посту.

Він був публіцистом, але був тією людиною, яка першою порушила питання про порятування могили Шевченка в Каневі. Він підняв Січових стрільців Євгена Коновальця на боротьбу за українську державність.

Опинившись в еміграції, Симон Петлюра не зробив того, що його попередники в еміграції у попередніх століттях, — розлізлися по заробітках. І не було тоді кому говорити про український народ. А Петлюра врахував це. Тож українська еміграція в 20-х роках пішла вчитися в УВУ, в Академію в Подєбрадах, в Інститут ім. Драгоманова в Празі, входила в політичне життя країн, де вчилася.

Якби Симон Петлюра не підтримав молоді і не засадив її за лави, — ми б не мали мудрої інтелігенції, яка піднесла свій голос і розповіла світові про Україну”.

(Презентація нового видання з серії “Бібліотека газети “День”

Україна Incognita — “Підrivна література”. Учасники: Лариса Івшина, Ірина Ключковська, Євген Сверстюк, Петро Кралюк, Володимир Бойко, Богдан Тихолоз, Володимир Сергійчук. Палац Потоцьких, 13 вересня).

Тарас Салига: “Мені сьогодні прикро, бо ця розмова про Василя Стуса мала би відбуватися при такій аудиторії, перед якою учора виступав Євген Сверстюк. Ті, хто тут є, — прихильники Стуса. А вчора була блискуча, гарна, пристрасна розмова. Студенти взяли в своє життя промову, яку пан Овсієнко рік тому виголосив перед студентами. Шкода, що так мало студентів...”

Ці спогади (Василь Стус. Поет і громадянин. Книга спогадів і роздумів. — Б. З.) — наше Святе писмо. Василя Стуса я бачив один раз у житті, в театрі ім. М. Заньковецької. Мене з ним познайомив Володимир Іванишин, який згодом загинув. Я тоді на В. Стуса дивився, як на Бога. Бо то був такий час, що той, хто до тебе пхається, — то невідомо хто.

Із листування Ірини Калинець і Василя Стуса можна зрозуміти, що тоді відбувалося у суспільстві. І мені шкода, що це не відбувається при великій аудиторії. Було б добре, аби його син зрозумів, ким був його батько”.

(Презентація книги: “Василь Стус: Поет і громадянин. Книга спогадів і роздумів”. Упорядн. Василь Овсієнко. ЛНУ ім. І. Франка, 13 вересня).

Роман Лубківський: “У нас — як? Чим більше титулів, то ми ніби більше. Як поети (Василь Куйбіда, водночас — голова РУХу, і Володимир Шовкошитний — поет, прозаїк, заступник голови РУХу. — Б. З.), ви різні і навіть дуже різні... Нам, якщо чесно, вщеплена така риса: новий попередника забуває, а часом — ще й поборює. Я дуже шкодую, що ні один (Василь Куйбіда, экс-мер Львова. — Б. З.), ні другий (Любомир Буняк, экс-мер Львова. — Б. З.) не є на цій посаді. Ми свідки того, як Львів маргіналізується, перетворюється на місто зайд, невдах чи туристів. Український характер міста поступово втрачається. Бачимо місто 30-х “Ваших тут не було. Були тут тільки улці”. Ми повинні з тої сплячки прокинутись. Ми ж — люди культури, люди РУХу. Але так виходить, що всі мають об’єднуватися тільки навколо когось одного. І він конче хоче бути на троні...”

А Василь Куйбіда — поет, якому нема рівних. Це — один із небагатьох, який викував свій голос...

Школа, бо Форум, що починався як форум українських видавців, нині є поєднанням високого з балаганом і, як на мене, не є форумом українських видавців.

(Презентація книги: *Василь Куйбіда “Простір перевтілень”, Палац Потоцьких; “Юніверс”, м. Київ, 14 вересня.*)

Марія Матіос: “Я ніколи не мала повноцінної відповіді на таке питання (“Що вас привело в літературу?”) — запитання модератора Ярослава Грицака. — Б. 3.). Думаю, що це відчуття чужого болю... Чому жінки в сучасній українській літературі відважніші? Бо вони ніколи не ходять на полювання і не ловлять рибу. А в жінки від природи більший поріг болю... Жінки — українські письменниці — взяли на себе цю функцію: розповіді про історію в жінці, а не — жінку в історії. Я переказую нашу історію очима і долонями своїх персонажів. І поки я з цим не впораюся, не візьмуся за іншу проблему...

Мене цікавить (в повісті “Червички Божої Матері”. — Б. 3.) людина в жанрах історії. Я, як письменниці, змушена любити кожного героя своєї оповіді, навіть останнього негідника. Інакше я не розповім вам усім про нього, не переконаю вас, читців.

Я вибрала лінію писання, що нема чорно-білих правд. Бо кожна людина має своє алібі. І оце, мабуть, рухає мною як письменником і як людиною”.

(*Історія жінки і жінки в історії. Частина 2: Марія Матіос, Іза Мейза, Наталія Бабіна. Модератор — Ярослав Грицак. Палац Потоцьких, 14 вересня.*)

Дмитро Павличко: “Якби в нас була якась вага нагорода якогось міністерства — чи освіти, чи культури, то ми мали б нагоду сьогодні вимагати від міністерства визнати цю книжку (Маркіян Шашкевич. Повне зібрання творів. Упорядн. Михайло Шалата. — Б. 3.) книжкою року, може, — й більше, як року. Те, що зробив Михайло Шалата, все, що можна було знайти в архівах, це та історія, яка творить чесноту, чесність. Я вчора переглянув цей том і зрозумів, скільки я ще не знаю. Це — пам’ятник українській мові, яка сьогодні підтримує нас на державності.

Маркіян Шашкевич — це великою мірою наш європейський письменник, який хотів працювати в церкві, писати вірші для дітей. Це — голоси наших батьків, які вчать нас не тільки по церковному, а й по-людськи любити край свій...”

Шашкевич — це наше майбутнє... Воно пов’язане з новим європейським періодом, зв’язком зі світом. Упевненість у тому, що ми будемо відірвані від давнього нашого поневолювача. Тож до праці над новою хвилею європейцізації”.

(Презентація Повного зібрання творів Маркіяна Шашкевича. Упорядн. Михайло Шалата. — Дрогобич: “Коло”. Палац Потоцьких; 15 вересня.)

P. S. (I). На ювілейний Форум 200 видавців привезли майже 100 тисяч книжок із 23 країн світу, серед яких — понад 10 тисяч літературних новинок. Відвідало його 56 тисяч гостей. У списку 19 “Найкращих книжок форуму” —

Грицько Чубай. *П’ятикнижжя*; Мічіо Кайку. *Фізика майбутнього*; Жан-Клод Маркаде. *Малевич*, які отримали гран-прі; Серія газети “День” “Підризна література”, Леонід Кисельов. *Над київськими зошитами*; Тарас Шевченко. *Гайдамаки: Факсимільне видання. Історія книжки. Інтерпретація*; Богдан Горинь. *Любов і творчість Софії Караффи-Корбут*; Худах Михайло. *Походження імен та релігійно-міфологічні функції давньоруських і слов’янських язичницьких божеств та ін.*

Опитування видавців показали, що найпопулярнішими книжками в рамках конкретних видавництв, зокрема, були: Михайло Слабошпицький. *Що записано в книгу життя*; Юрій Щербак. *Час Великої Гри*; Роман Іванчук. *Торговиця (Ярослав Вал)*; Михайло Брайчевський. *Вибране. Т. 1; Володимир Білінський. Україна-Русь. Кн. 1 Споківічна земля*; Володимир Білінський. *Країна Моксель або Московія (Вид-во ім. Олени Теліги)*; Серія “Шістдесятники” (*Василь Симоненко, Василь Стус*); Богдан-Ігор Антонич. *Вибрані твори*; із серії “Розстріляне Вродження”; Рух Опору в Україні. 1960—1990. *Енциклопедичний довідник. Друге видання*; Іван Багрянний. *Телефон*; Подарунок маленьким (“Смолоскип”); Книги Степана Процюка (*Троянда ритуально-го болю*; *Маски опадають повільно*) (*Вид-во “Академвидав”*); Тарас Чухліб. *Відень 1683. Україна-Русь у битві за “Золоте яблуко Європи”*; Євген Сверстюк. *Гоголь і українська ніч*; Василь Стус. *Поет і громадянин. Упорядник Василь Овсієнко*; Микола Руденко. *Найбільше диво життя (“Кіаі”)*; Юрій Ліпа. *Твори. У 3-х томах*; Ліна Костенко. *Берестечко*; Омелян Плечень. *Дев’ять років у бункері. Спомини воєня УПА (“Каменяр”)*; Олег Романчук. *Перезаснування України*; Доктор Моніка Бертольд. *Елізабет Бухнер. Перемога над раком без побічних дій (Вид-во “Універсум”).*

P.S. (II). Вважаючи — і цілком виправданно — Форум видавців у Львові Святом Духу, ми повинні постійно себе запитувати: а що потрібно зробити, щоб Свято перетворювалось у Дію? Можливо, дещо знизити напруження на “голову кожного відвідувача” (оскільки при нинішній кількості заходів знижується їх же коефіцієнт корисної дії). Можливо, пам’ятаючи про національну гідність, працювати “на виріст” з вітчизняними майбутніми учасниками Форуму, толерантно формувати запрошених — і з України, і з-за кордону. Можливо, дбаючи про спеціальних гостей Свята, знову-таки — дбати про чистоту його елементів, аби унеможливити появу на стенді Спеціального гостя львівського (українського — нагадуємо) ХХ Форуму — країни Республіка Польща — книжок із такими назвами “Kresy The Borderlands”, “Kresy w starej fotografii”, “Kresy na powo odkryte”. Гадаємо, ви, шановні читачі, зрозуміли, про що йдеться. Пора б уже нашим євродрузьям “закрес(л)ити” у своїй історичній пам’яті “Кресову” тяглість. Тож просимо пробачення в українських поціновувачів книги, думки, історичної пам’яті нації за “недобачення” при формуванні складових Свята книги. Тим паче, що Львів нещодавно подав заяву на здобуття в рамках проекту ЮНЕСКО титулу “Львів — місто літератури”. Тож до наступного Свята — Форуму!

Замість оди неповторному митцеві

І знову Новоселиця святкує. Із ким? Хто прославив це село, що в Снятинському районі Івано-Франківської області, хто приїхав відзначити разом зі своїми земляками 45-річчя творчої діяльності? Так, це Василь Пилип’юк, фотомитець, президент видавничого підприємства “Світло й Тінь”, знаний майстер світлини, зусиллями якого світ знає про Україну. Він — головний редактор відновленого фотожурналу “Світло й Тінь”, що виходив у 1933—1939 роках у Галичині.

Богдан ЗАПІЗНЯК
Фото Василя ПИЛИП’ЮКА

Активно популяризуючи фотомистецтво в Україні (і не тільки), часопис отримав офіційне визнання найпрестижнішої орга-

Пейзаж

нізації світу — Міжнародної федерації фотомистецтва (FIAP), а це найвища нагорода для видань такого профілю в Європі.

Василь Пилип’юк — автор багатьох фотоальбомів (їх 88), член Національної спілки журналістів України, член Спілки фотохудожників України, заступник президента Світового об’єднання фотографів українців (С.О.Ф.У. — США), 1999 року заснував першу в Україні фотогалерею.

Самовіддану працю Василя Пилип’юка належно відзначили багатьма преміями; він — лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка (1993 р.), заслужений діяч мистецтв України (1998 р.). За видатні заслуги в галузі видавничої справи та культури ректор і Вчена Рада Української академії друкарства 24 грудня 1999 р. присвоїли Василю Пилип’юку ступінь Почесного доктора Української академії друкарства, а 2000 року його нагородили орденом “За заслуги” III ступеня.

“Ім’я видатного фотомитця сучасності — Василя Пилип’юка відоме у світі, — розпочав своє привітання проректор Львівської національної академії мистецтв Роман Яців. — Він ствердився як національно заангажована людина... Знаковим об’єктом Львова є “Фотогалерея Василя Пилип’юка”.

Широ вітав свого друга Василь Куйбіда, голова РУХу, екс-мер Львова: “Чи багато хто з нас може відчутти красу миті у цьому часовому просторі? Чи вдається комусь виокремити її? За роботами Василя Україну пізнавали в Лондоні й Парижі, Фрайбурзі та Чикаго, Белграді й Відні, Кракові й Анкарі... Митець не звужує свій

талант до чогось одного. Він намагається пізнати світ”.

Аудиторія Новоселиці (а це слухачі різного віку: і дорослі, і літні, і молоді, навіть дуже молоді) таки запалилася від слів свого земляка, особливо коли спілку-

ни, лауреат Шевченківської премії, Герой України Василь Зінкевич, скрипаль, заслужений артист України Олег Кульчицький, а також заслужена артистка України Ірина Зінковська і маленький хлопчик-співак, що чудово виконав пісню “Квітуча Україна”.

Ця святкова зустріч була прийнята україноцентризмом. “Мені приємно, що Василь Пилип’юк зібрав біля себе цвіт української пісні, — зазначив голова Львівської організації Національної спілки журналістів України Ярослав Климович, який від імені НСЖУ вручив ювіляру найвищу відзнаку Спілки — “Золоту медаль української журналістики”. — Адже його книжки на грані високого фотомистецтва”.

Були вітальні листи, телеграми від районної влади, районного об’єднання “Просвіти”, від голови Львівської обласної держадміністрації за підписом його першого заступника Богдана Матоліча, від керівництва Національного драматичного академічного театру імені Марії Заньковецької, від колективу Львівського національного оперного театру імені Соломії Крушельницької (генеральний директор Тадей Едер), від генерального консула Росії у Львові Олега Астахова і, звичайно, від Дмитра Павличка, з яким Василя єднає багаторічна дружба.

Завершило розповідь про свято Василя Пилип’юка в Новоселиці словами співака Івана Поповича: “Дякую долі, що познайомився з цим генієм”.

“Дякуємо і ми: і Василеві Пилип’юку — за його мистецтво, яким він розповідає світові про Україну, і Новоселиці, тій українській землі, яка Тебе, Василю, породила і надала колосальну працездатність”, — наголосив Ярослав Климович.

“Я житиму до 100 років”, — жартома пообіцяв фотомитець на закінчення зустрічі. Нехай Тобі буде Боже благословення — до Твоїх ста!”

ватися з присутніми допомагали видатні українські співаки — на-

Старий гуцул

родний артист України Іван Попович і народний артист Украї-

Долина нарцисів

Його творінь небесний алфавіт

Миколі Андрійовичу СТОРОЖЕНКУ виповнилося 85. Він, як і його творчість — унікальне явище не лише української, а й світової культури. Хоч до чого б торкалася його душа, хоч за що б бралися його чутливі руки, всюди піднімалася, вияскравлювалася велич, краса і правда нашого народу — в живописі, графіці, монументальному чи сакральному мистецтві.

Микола ЦИМБАЛЮК

Індуси

Так прозивали їхню родину на селі, як і ще три сім’ї в’язівців, які, не боячись погроз і переслідувань, відмовилися вступати до колгоспу. Вони залишилися одноосібниками, чи, як їх дражнили — індусами. Але їх усе одно розкуркулили, забрали реманент, навіть порозбирали до фундаменту господарські будівлі. Тупий, ледачий і мстивий натовп із психологією рабів не міг вибачити навіть дітям одноосібників, що вони залишалися вільними: їм не давали проходу, принижували в школі, плювали услід. Індуси все терпіли. Але, як розповідав Микола Стороженко, його батько Андрій, якого до приходу більшовиків глибоко шанували односельці за мудрість, працьовитість і золоті руки, до кінця своїх днів глибоко зневажав владу та місцевих вождиків.

Це батькові так не минулося. Перед війною, коли були всеюзнні вибори, він категорично відмовився голосувати за Сталіна. Розлючені місцеві активісти-більшовики серед ночі, виламавши двері, вдерлися до їхньої хати. Але батька вже й слід прохолов. Згодом його таки арештували, але він утік, скориставшись панікою, що зчинилася з початком війни. І сьогодні, майже через 80 років, розповідаючи про батька (він закарбувався в пам’яті Миколи Андрійовича у молитві перед образами на покуті в рідній хаті), у нього стискає в горлі і в кутиках очей блищить сльоза. Та я знаю, що в душі митця немає місця для злоби.

Цілина

Миколі Стороженку все життя, як і його батькові, праглося особистої, творчої волі. Напевно, цим можна пояснити його рішення ще в студентські роки попрацювати на цілині. Та й академічні вправи у майстерні наскучили. Сприяла цьому й романтична вдача художника, хоча їхав туди, як він каже, “не за закликом партії і комсомолу”.

Тоді, 1953-го, він їхав на Схід разом зі своїми двома однокурсниками як у невідомість. Дорогою їхні шляхи розійшлися — Стороженка вабила незвідана Середня Азія (каже: “гени предків-українців Північного Причорномор’я епохи Атлантів туди потягнули”), а його друзі подалися на північ. Так він потрапив спочатку на Алтай, а потім — на цілину.

Йому, звиклому до нелегких умов життя, було важко. Не фізично, а морально й психологічно. Пригнічували не побутові труднощі, а отой неписаний закон тайги: “медведь — хазяїн”. Серед “добровольців” було чимало вчорашніх зеків. Вони ж, так само як і “партейні”, не любили тих, що вирізнялися чи відрізня-

лися від них. Микола Андрійович, як і його батько, не любив випивок, не палив, ніколи комихи не скривдив, шанував власну гідність і не залазив із чобітьми у душі інших. Але навіть серед чужих за духом людей його заповідали. Адже справжню людину, її талант не можна не поважати.

За час перебування на цілині (туди він приїжджав і наступного, 1954-го) Стороженко зробив понад 800 (!) картонів — портретів, ескізів, малюнків. “Уявляй собі, — розповідав Микола Андрійович, — усе в русі, а ти серед напів’яного натовпу сидиш і мало не кожного малюєш. А за спиною регіт, крики захвату чи обурення, підбадьорюючі виляски по спині. О-о-о! Щось не так — і ти будеш покараний. Спробуй тільки не так намалювати... Працювати доводилося не тільки на польовому стані, а й у кабіні трактора чи автівки”. Часом портрет створював за 10—15 хвилин! І це не тільки рисунки олівцем, а й роботи олією.

Я бачив кілька портретів того періоду. Це справді унікальні речі. Написані вони у звичному тоді реалістичному стилі, але це неймовірна виразність образу, неперевершена експресія почуттів портретованого. Враження таке, ніби знаєш живу людину. На жаль, із тої величезної кількості робіт серії “Цілинники Алтаю і Казахстану” в автора залишилося десятька півтора. Решту розікрали вже тут, в Україні. Вони зникли безслідно — з виставок, із його майстерні... Був час, коли за ци-

М. Стороженко. “Гайдамаки”. 2003 р.

Микола Стороженко зі студентами. 2011 р.

ми роботами представники англійського Сотбі влаштували справжнє полювання.

У цьому я не сумніваюся. Не лише тому, що побачив кілька фотокопій і стільки ж оригіналів. Майстерність Стороженка-портретиста можна оцінити й за значно пізнішими роботами, наприклад, кількома портретами дружини, сина Максима, Івана Гончара, Марійки, доньки відомого художника О. Івахненка тощо. Всі вони виконані у різні роки і в різних техніках, але їх об’єднує яскравість образу, виразність характеру й духовна чистота.

Усе закономірно — художник шукає і відтворює те, що живе в його власній душі.

Наш Прометей

Червоною ниткою крізь творчість Стороженка проходить тема Кобзаря. Над нею художник невтомно працює понад півстоліття. Захоплення генієм прийшло ще з дитинства, коли він, десятирічний хлопчик, копіював малюнок Іжакевича до вірша “Мені тринадцятий минало”. Уже в зрілому віці починає осягати глибину шевченкового поетичного світу і

віри. Прикметними є його композиції “Т. Шевченко і світ” (1981), “Світло волі” (1989). Але вищого філософсько-мистецького звучання набули його графічні роботи, що проілюстрували видання, яке 2010 року випустило ВЦ “Просвіта” разом із видавництвом “Дніпро”.

...“З поезією на серці в тридцять один рік зродився світу “Заповіт”. Іде з гори душі, іде до нас Поета живе слово — небесний алфавіт. У знаках — слово, душа — у слові, дума — вказ на шлях широкій і провидіння в Думі.

Любов до брата і меч вогняний супроти супостата. Хто вклав вогонь у слово? Гора Чернеча? Як Гора Сіон — Синаю скрижали Мойсееві дала й обітовану землю. Свята гора Чернеча зродила “Заповіт” і агіція в лоно прийняла...”, — писав він у супровідних текстах до цієї серії.

Багатою була ця серія графічної шевченкіани, впадає у вічі не лише оригінальний, бароковий стиль його письма, полісимволічність, а й постійна присутність образу/образів дитини-янголятка. Хай то буде “Думка”, “Катерина”, “Перебендя”, “Наймичка” чи “Гамалія” та ін. Як зрозуміти, наприклад, стороженкового Прометея, який відходить від усталеного образу немічного, знесилоного старця, трактуючи його як немовля? На це автор відповів:

— Багато разів я читав-перечитував Шевченкову поезію, зокрема “Кавказ”. Згадайте: “Споконвіку Прометей// Там орел карає.// Що день Божий добрі ребра Й серце розбиває.// Розбиває, та не вип’є // Живої крові — // Воно знову оживає// І сміється знову”. То як же можна малювати того, хто вмирає?

І художник доходить висновку, що візуально треба творити не образ-ідею старого, який завтра помре, а молодого, який розвиватиметься, набиратиметься сил і в майбутньому розірве кайдани. Тому він вирішив увести образ дитини, немовляти. Бо й справді: сила не в старому Прометей, як його всюди і всі малюють, а в дитині. Та й сам міф конкретно нічого не говорить. Прометей — це не сутність, не матеріальна субстанція, а духовна сила. Перед дитиною навіть могутній Зевс “злякався тайні вогню і слави родовитішого Прометея”. До речі, “Кавказ” Шевченка дуже багатоплановий. Тому в цій ілюстрації є і Чечня, і коронований червоний орел на синьому тлі, мун-

дири і хижий вишкір схарапудженого петрового коня.

У цих роботах навіть Христос у Стороженка в образі тріоїчності, і все в образі дитини. Так само скрізь пророки, є й з бородою, але обов’язково присутня місянська маленька душа...

Художник, як той апостол, художніми засобами прагне донести до сучасників і Заповіт Поета, і вогонь, і клич “Кавказу”, вкотре нагадуючи трагічні сторінки нашої історії. Бо, як зазначав він в одній зі своїх статей, “сучасне і минуле — єдиний ланцюг у колоробігу культури”. Тої культури, яка є охоронним, націєтворчим чинником будь-якого народу.

Закарбована велич

Народ існує, допоки він пам’ятає себе в координатах світової історії. Тому роль монументального (від лат. монео — нагадує) мистецтва тут важко переоцінити. Напевно, це не гірше за Аллу Горську і її друзів-художників розуміли компартійні ідеологи, коли віддавали наказ знищити вже готовий вітраж із зображенням Шевченка в Київському університеті. Це усвідомлював і Стороженко. А тут ще сплановане позбавлення його замовлень, яке не залишало вибору для талановитого живописця.

Миколу Андрійовича ще зі студентських років захоплювали, заворожували Софійські мозаїки. Саме вони слугували йому за взірць високодуховного мистецтва. Зокрема творчо переосмислені й розвинуті ідеї і принципи старовинного монументального мистецтва він ефективно використав у роботі над оформленням інтер’єрів Інституту теоретичної фізики (1969—1970) й Інституту фізики (1977—1980).

У мозаїчних роботах композиції “Києво-Могилянська академія XVII—XVIII ст.” і “Львівське Ставропільське братство XVI—XVIII ст.” художник повертає нам призабуті образи світочів української культури: Сквороди, Беринди, Прокоповича, Березовського. А створюючи композицію “Осяяні світлом” (розпис підбанного простору адмінкорпусу Інституту фізики) Стороженко творить ідею храму науки. У підбанній сфері, як у церкві, він випишує 28 постатей знакових науковців, відкриття яких стали визначальними у подальшому розвитку світової наукової думки: Арістотеля, Архімеда, Коперника, Галілея, Леонардо да Вінчі, Ньютона, Ейнштейна та ін. Виконуючи ці

роботи, Стороженко, як і його герої, постійно перебуває у пошуках, експериментує. Відроджуючи старовинні, призабуті техніки монументального мистецтва, він винаходить нові оригінальні пристрої й інструменти, удосконалює сучасні матеріали.

Помітним явищем його творчості й усього українського мистецтва стала ще одна монументальна робота — епічне мозаїчне панно “Україна скіфська — Еллада степова” (1987—1991) у пансіонаті “Гілея” смт Лазурне на Херсонщині. Тут, завдяки до “Золотої булави” Василя Хитрука, Стороженко висунув і розвинув ідею первинності й синкретичності української історії в образах і міфах, які тою чи тою мірою були запозичені чи привласнені нашими сусідами.

Церква Миколи Притиска

1997—2000 роки стали етапом його творчості не лише як художника-монументаліста, а як новатора у царині храмового живопису.

“Стрітення”. Церква Миколи Притиска

Згодившись на пропозицію щодо розпису старовинної відреставрованої церкви Миколи Притиска на Подолі, Микола Андрійович взявся за найважче — розпис підбанної сфери. Її площа — 400 м². На цій увігнутій площині треба було розмістити образи Трійці й чотирьох архангелів: Гавриїла, Михаїла, Уриїла і Рафаїла. Три роки одухотвореної, наполегливої і виснажливої праці стали великим випробуванням і мистецькою школою для нього і решти живописців. Визначальним і благословенним у цій роботі для нього є давнє знайомство з Борисом Возницьким.

Ще з юності любив Микола найджати до Львова. Його приваблювали особлива аура тамтешнього культурно-мистецького життя, живі ще старі народні звичаї та обряди, які вже майже зникли в Центральній і Східній Україні. У Львові художники познайомилися з Возницьким — людиною, безмежно закоханою в

свою справу. Одного разу, обдумуючи програму майбутньої майстерні живопису і храмової культури, він заїхав до приятеля в Олеський замок. Там Борис Возницький показав йому зібрані в підвалі-запаснику безцінні, на той час ще нікому не відомі дерев'яні скульптури Іоанна Пінзеля. Стороженко був вражений.

— Я сяю і замовкаю, — розповідає Микола Андрійович, — коли чую про Пінзеля. І низько кланяюся за нього пам'яті Бориса Григоровича, цій святій людині. На таких людях, як він, тримається наша культура.

В оцінці Стороженка творіння Пінзеля “якісь неземні”. І він, до речі, не один, хто дотримується такої думки. Порівнюючи його скульптуру з творами Мікеланджело, багато мистецтвознавців доходять висновку, що Пінзель гостріший у деталях, рельєфніший, оповитий якимсь простором, енергійніший, божественно-одухотворений. І ці барокові особливості геніального скульптора Стороженко зумів творчо застосувати у п'ятиметрових розписах церкви Миколи Притиска. Насамперед — у шатах Трійці й архангелів.

Купол для художника став унікальним експериментом. Внаслідок рівновіддаленості точок купола від центральної осі накладений на площину образ візуально спотворюється. Якщо реалістично малювати, то спотворюється пропорція. Стороженко пішов власним шляхом, на якому довелося вдатися до геометрії, робити складні розрахунки, врахувати всі зорові ефекти.

— Оце таке Пінзель мені наробив, — усміхається Микола Андрійович.

Школа Стороженка

Талановитість — найвища оцінка будь-якого ученого чи митця — підтверджується школою, яку він створив. Мова не лише про формальну норму, якою є майстерня живопису і храмової культури Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури. Мова — про нові мистецько-художні ідеї і принципи, які є новаторськими, які сприймають і творчо розвивають послідовники.

Микола Андрійович, маючи талант від Бога і незбагненну працюватість, зумів витворити новий напрям сакрального живопису. Це унікальний синтез — поєднання академізму, українського бароко з візантійським стилем без порушення основних принципів і канонів останнього.

І найголовніше. Стороженко навчає шанувати своє, національне, яке твориться за принципом М. Бойчука. На цьому виховуються і продовжують справу свого вчителя уже більше двох сотень його вчорашніх і сьогоднішніх студентів. Їхні імена, їхня творчість знані всюди, де вони працюють: в Україні і за її межами — у США, Канаді, Німеччині, Франції, Італії, Аргентині, Великобританії, Польщі, Росії і багатьох азійських країнах.

Просвітянка, музою окрилена До ювілею творчої діяльності народної артистки України, професора Людмили Марцевич

Дарина АНДРОСОВА,
піаністка, кандидат мистецтвознавства, доцент Національної музичної академії імені П. І. Чайковського

Людмила Леонідівна Марцевич — народна артистка, професор Національної музичної академії імені П. І. Чайковського, яка відповідально і високопрофесійно виконує свою естетичну, виховну і просвітницьку місію, спрямовану на вшанування українського та світового музичного мистецтва.

Як багаторічна активна просвітянка, Л. Марцевич бере активну участь у громадському житті, шефській роботі. Вона — член Національної спілки театральних діячів України, входить до складу наглядової Ради Національної всеукраїнської музичної спілки та Української ліги культури... А скільки разів Людмила Леонідівна очолювала та входила до складу журі міжнародних і всеукраїнських музичних конкурсів! Як активно та різнопланово вона співпрацює з Українським фондом культури, проводячи майстер-класи, шефські концерти, творчі зустрічі. А скільки вечорів Національної спілки письменників України стали значно яскравішими й емоційнішими завдяки участі в них Л. Марцевич і її учнів.

Із особливою увагою і теплою згадує наша ювілярка білоруське місто Гродно, де вона народилася, той поліський край, який подарував їй пристрасну любов до природи, романтичну мрійливість і фантазію митця.

Ще з раннього дитинства Людмила була закохана у ролях, вона і сьогодні не уявляє свого життя без цього інструмента. Отримавши блискучу музичну освіту в Одеській консерваторії імені А. Нежданової у чудових викладачів, Людмила Марцевич розпочала концертну діяльність уже у 17 років, а своє перше визнання здобула 1962 року, ставши володарем найвищої нагороди Першого українського конкурсу піаністів імені Миколи Лисенка.

Від своїх дебютних концертів, що відбулися у 60-х роках у Києві, до понад семи тисяч концертів у різних містах колишнього Радянського Союзу торувала Л. Марцевич шляхи до світової сцени. Вона — піаністка, котра здатна чутливо передати глибинний сенс музики, зрозуміти сутність втілених у нотах звуків і спроможна натхненно розкрити

задум композитора у концертному виконанні.

Людмила Леонідівна підтримує прекрасну виконавську форму, що дозволяє їй на кожному виступі демонструвати високий рівень, виокремлюючи головне та водночас опановуючи складний поліфонічний розвиток музичного матеріалу загалом.

Відзначаючи у ці дні ювілей своєї творчої діяльності, Людмила Марцевич перебуває у розквіті творчих сил і талановито реалізує себе в професії, виступає із численними сольними концертами в багатьох країнах світу, чує захоплені вигукі “Браво!”

До своїх концертних програм Л. Марцевич завжди добирає яскраву музику: твори Моцарта, Шопена і Брамса, великі цикли Шумана, органі транскрипції Баха, концерти для фортепіано з оркестром Бетховена і Ліста. Поряд із відомими творами західноєвропейських композиторів на концертах Людмили Марцевич звучать твори українських митців — М. Лисенка, В. Барвінського, Н. Нижанківського, Мирослава Скорика, Євгена Станковича...

Великий просвітницький посыл має і останній авторський проект Людмили Марцевич — “Життя композиторів у музиці і листах”. На сьогодні це вже шість реалізованих вистав-відкриттів. Образний лад цих мистецьких вечорів, які з повними аншлагами відбулися на сцені Національної філармонії України, містить багато змістів, тем, мотивів, філософських асоціацій. Глядачі охоче співпереживають, отримуючи дивовижну радість від несподіваних сценарних вирішень, запропонованих їй колегою з реалізації цього проекту — відомим драматургом і сценаристом Василем Нево-

ловим, який за іронією долі в ці дні теж святкує свій ювілей творчої діяльності.

Їхні мистецькі вечори своєрідно та неповторно, емоційно та проникливо розкривають засоби музичного мистецтва, з органічним використанням епістолярної спадщини композиторів, дивовижні постаті видатних геніїв різних країн і епох — Фредеріка Шопена, Людвіга ван Бетховена, Петра Чайковського, Миколи Лисенка, Сергія Рахманінова, Поліни Віардо і Івана Тургенєва... Висока мета, українськість, соборна ідея — ось що характеризує ці вистави.

А в задумах цього дуету сходження до нових вершин — робота над сценарієм мистецького вечора до ювілеїв братів Георгія і Платона Майбородів, який має відбутися 1 грудня за участю видатних виконавців їхніх творів, а також проект “Тарас Шевченко в музиці і листах” до 200-річчя Кобзаря...

Цікаве музичне мислення Л. Марцевич, її спроможність до самобутніх інтерпретацій і неповторна манера фортепіанного виконання стимулюють також активність учнів Людмили Леонідівни. Педагогічне мистецтво Л. Марцевич я, як її колега і певною мірою учениця, назвала б ваговитим золотим колосом, який є результатом багатьох складових музичного, психологічного, морального й людського характеру. Це її високий професіоналізм у співдружності з найтоншим музичним смаком: комплексний всеохопний підхід у навчанні й вихованні молодого музиканта, правда і добро педагога, які породжують рівність і ширість стосунків, спрямованих на максимальну взаємну відповідальність студента і педагога; високий морально-етичний приклад життя і діяльності педагога. І найголовніше — усі попередні принципи майстерно підпорядковуються одному: допомогти студентові відкрити самого себе.

Усім добре відомо і в Національній філармонії, де 26 років Людмила Леонідівна була членом Художньої ради, і в Національній музичній академії, що за своє життя Людмила Марцевич ніколи і півсловечка не замовила про себе. Оцю її легендарну скромність перевершує тільки жертвна любов до людей, від яких вона ніколи нічого не брала і яким віддає себе. І чим більше вона себе дарує, тим багатшою стає.

Справджується істина — з лона української землі народжуються таланти, чім мистецтвом захоплюється світ.

1919 року Харитя Кононенко разом із Вілінськими емігрувала до Чехословаччини в місто Подєбради. Після завоювання України російським більшовизмом у Чехії та Польщі зібралися сотні тисяч українських емігрантів, зокрема і в Подєбрадах, скучилася чимала кількість української інтелігенції. Тодішній Президент новопосталої після століть австрійської неволі Чеської держави Томаш Масарик був дуже прихильний до української еміграції. Він розумів трагедію знов завойованої України і співчував українцям у їхніх зусиллях налагодити еміграційне життя. Чеська держава фінансувала створення українцями Українську Господарську Академію, сприяла діяльності низки інших культурних, освітніх, медичних установ та організацій українців.

Тут в Академії працював професором машинознавства Харитин названий батько О. В. Вілінський. У ній же здобула освіту за фахом інженера-економіста й сама Харитина Кононенко. Під час навчання Харитина стає однією з найактивніших діячок жіночого руху. Разом із головою Національної Жіночої Ради Софією Русовою зав'язує контакти з міжнародним жіночим рухом. І в Україні від Закарпаття до Волині, і в місцях поселення українців Х. Кононенко багато працює, створюючи

Харитина — це милосердя

серед українок осередки жіночого руху, “Просвіти”. 1939 року захищає докторську дисертацію і стає доктором права. Пише прозу, поезію. Її прізвище ставлять поруч із О.Телігою, Н.Лівницькою-Холодною. Влітку 1941 року після того, як німці закрили в Рівному легальну філію Українського Червоного Хреста, очолює Український Червоний Хрест у підпіллі, який тісно співпрацює з УПА, забезпечуючи її ліками. Любов до свого народу давала Хариті дивовижну енергію. В умовах окупації вона організовує легальну школу медсестер, акушерок і гігієністок, і попри різні серйозні перешкоди, доводить їх до першого випуску. Слава про Харитю ширить-

ся по всій Волині. На її заклик тисячі рівненців зголошуються бути родичами полонених червоноармійців. Таким чином Харитя рятує тисячі військовополонених радянських солдат, не дивлячись на національність. Бо ж окупантам була потрібна робоча сила для сільського господарства та місцевої промисловості. Їхні ре-

Навіть не віриться, що колись тут був глибокий яр. Бо тепер це вулиця Степана Бандери — одна з найпоказніших у Рівному. Тільки пам'ятник у видолінку неподалік станції технічного обслуговування нагадує, що саме тут у 1943—1944 роках гітлерівці розстріляли близько трьох тисяч українців.

Серед полеглих тут від рук окупантів була й жінка, яка заслугує на найвищу шану в Україні. Була вона взірцем милосердя і справами, і помислами, і навіть іменем: Харитина — від грецького слова “благодать”, “милосердя”.

Харитина Кононенко народилася 18 жовтня 1900 року в селі Миколаївка Кременчуцького повіту Полтавської губернії. Осиротівши у малих літах, виховувалася у сім'ї Вілінських — високоосвічених, діяльних, щирих українських патріотів.

Олександр Валер'янович Вілінський — усесвітньо відомий інженер, видатний громадський діяч і дипломат, один із засновників Української Центральної Ради. Його дружина — Валерія Олександрівна О'Коннор-Вілінська, уродженка того ж села Миколаївка — відома письменниця і перекладач, подвижниця відстоювання української державності. Вона теж була серед засновників Української Центральної Ради, очолювала літературний відділ Міністерства культури Української Народної Республіки.

Отож Харитя (здебільшого її називали саме так) змалечку виховувалася в любові до України, в душі жертвовності заради високих громадянських цілей. Брала активну участь у багатьох посильних патріотичних справах, зокрема й у здійсненні похорону героїв Крут.

Автентичний Микола Гоголь

Цьогоріч уперше на ювілейному 20-му Форумі видавців у Львові в головному читальному залі Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка презентували результати втілення масштабного науково-богословського проекту, що передбачає не лише переклад українською мовою та редагування богослужбової літератури, а й актуалізацію богословської спадщини Святих Отців I тисячоліття від Р. Х. Подія відбулася за участю Святійшого Патріарха Філарета з презентацією означених видань — “Українська Паліодія” XXI ст”.

Ігор ГАЛУЩАК,
м. Львів

Ініціатор, безпосередній учасник і виконавець проекту — Святійший Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет, котрий залучив до співпраці представників духовенства, духовних навчальних закладів, а також державних науково-дослідницьких та освітніх установ. На сьогодні опубліковано понад 40 томів творів Святих Отців — св. Іоана Золотоустого, Василя Великого, Григорія Богослова, Григорія Нисського та ін. Це перший в історії України повний корпус богословських праць і канонічних пам'яток давньої і сучасної Церкви, серії якого триватимуть і надалі. Результатом багаторічної праці богословів і науковців також стали близько 40 томів богослужбових і уставних книжок. Видавничий відділ Церкви забезпечує підтримку науково-дослідницьких проектів з історії Церкви від найдавніших часів до сьогодення. Серед авторів, опублікованих у рамках проекту, відомі українські науковці — Д. Степовик, І. Преловська, прот. Ю. Мищик та ін.

“Ця презентація — одна з найважливіших подій Форуму в нашій книгозбірні, — зазначає директор Наукової бібліотеки ЛНУ імені Івана Франка доцент Василь Кметь. — Адже співпраця з видав-

ництвами Церков і духовних навчальних закладів для нас є історичною: наша бібліотека з XVII ст. формувалася у контексті реорганізації системи церковної освіти та науково-богословських дискусій. В Університеті тривалий час діяв теологічний факультет. Отож поповнення наших фондів українськими науково-богословськими виданнями збагатить спектр досліджень наших істориків, філософів, культурологів, релігієзнавців. Особлива честь для нас — особистий візит Святійшого Патріарха Філарета, першоєрарха Помісної Української Православної Церкви, який вітав бібліотеку з 400-річним ювілеєм, дієво сприяє налагодженню співпраці та книгообміну, підтримає нас у період минулорічних реорганізацій. Учасникам Форуму та читачам Бібліотеки цікаво зустрітися з ієрархом, який багато років свого життя присвятив подвижницькій праці перекладача й упорядника низки видань, удоступнюючи сучасникам унікальні пам'ятки світової духовної та інтелектуальної скарбниці не тільки за незалежної України, а й навіть у добу тоталітаризму”.

До речі, напередодні святкування 1025-ліття Хрещення Руси-України у Хмельницькій єпархії Української Православної Церкви Київського Патріархату побачила світ книжка Миколи Гого-

ля “Роздуми про божественну літургію” у перекладі Високопреосвященного Антонія, митрополита Хмельницького й Кам'янець-Подільського. Ця праця Миколи Гоголя вперше видана у формі Православного службеника з тлумаченнями й оздоблена графікою богослужбених рукописних і друкованих видань Київського православія XVI—XVII століття. Її український переклад, який видавничий відділ УПЦ КП нині виносить на розсуд широкого читачького загалу, має бути цікавим, адже є спробою подивитися на геніальний твір Миколи Гоголя очима сучасного українського досвідченого пастиря та священнослужителя. Цей погляд відкриває нам ще одну грань цього тексту, яка довгий час залишалася небаченою, а саме Службеника з докладними тлумаченнями дій ієрея, диякона, хору та вірних... Для розкриття цього невідомого досі внутрішнього змісту твору використана й особлива верстка, яка нагадує верстку православних службеників. Ще одна цікава особливість цього перекладу владики Антонія — використання у власному перекладі певних слів старовинного українського “ізводу” церковнослов'янської мови, що було характерно не тільки для рукопису самого Гоголя, а й для багатьох перекладів богослужбених текстів українською мовою.

«Український дольник» — початок нових досліджень

Нещодавно в Мистецькій залі Інституту філології відбулася презентація колективної монографії “Український дольник” за редакцією Наталії Василівни КОСТЕНКО.

Олександр КАСЬЯНОВ,
Фото Валерія ПОПОВА

31 травня 2011 року на VII віршознавчому семінарі, який діє при кафедрі теорії літератури, компаративістики й літературної творчості, з'явилася ідея створити книжку, предметом якої б стала малодосліджена в українському віршознавстві версифікаційна форма — український дольник. 15 авторів на чолі з професором Наталією Василівною Костенко, яка започаткувала традицію проведення віршознавчих семінарів із 1996 року, поставили собі за мету створити системне дослідження українського дольника на матеріалах творчості про-

відних українських поетів XX—початку XXI ст.

Типологія ритмічних форм українського дольника та спостереження за динамікою його історико-літературного процесу висвітлені у трьох розділах монографії, вихід якої — початок нових досліджень у сфері компаративного аналізу.

День бібліотекаря

Тетяна КРОМБЕТ,
с. Бишів

Хрещена подарувала мені “Букваря” на день народження в 4 роки, подарунок пролежав із літа до осені. Лише впоравшись із польовими роботами, мама почала навчати мене грамоти. Я опанувала азбуку за три тижні, і в чотири з половиною роки вже пристойно читала. В п’ять років мене записали в бібліотеку. З того часу (уже 58 років) я постійний читач нашої сільської бібліотеки.

“Латка” — так називалася перша книжка, яку мені видали в бібліотеці. У ній розповідалося про кумедне цуцня із рудою плямою на спині. Відтоді я з головою поринула в книжковий світ. Із початкових класів захопилася науковою фантастикою; разом із героями Жуля Верна мандрувала морськими глибинами; начитавшись Зігмунда і Ганзелки, мріяла стати мандрівником; під впливом “Трьох мушкетерів” записалася на секцію фехтування в студентські роки. Читала скрізь і завжди, навіть із ліхтариком під ковдрою. “Данила Галицького” Антона Хижняка дочитувала при місячному сяйві, навчаючись у 9 класі.

“Робінзона Крузо” перечитувала кілька разів і кожного разу сприймала по-новому. В шкільні дитячі роки це була для мене розповідь про захопливі незвичайні пригоди героя Робінзона, а в юності як приклад для подолання перешкод. А після 40 років, перечитуючи вже втретє, зрозуміла, що тут — духовне зростання героя і його роздуми над релігійними постулатами і що саме завдяки вірі в Бога і його допомозі Робінзону вдалося пройти всі випробовування.

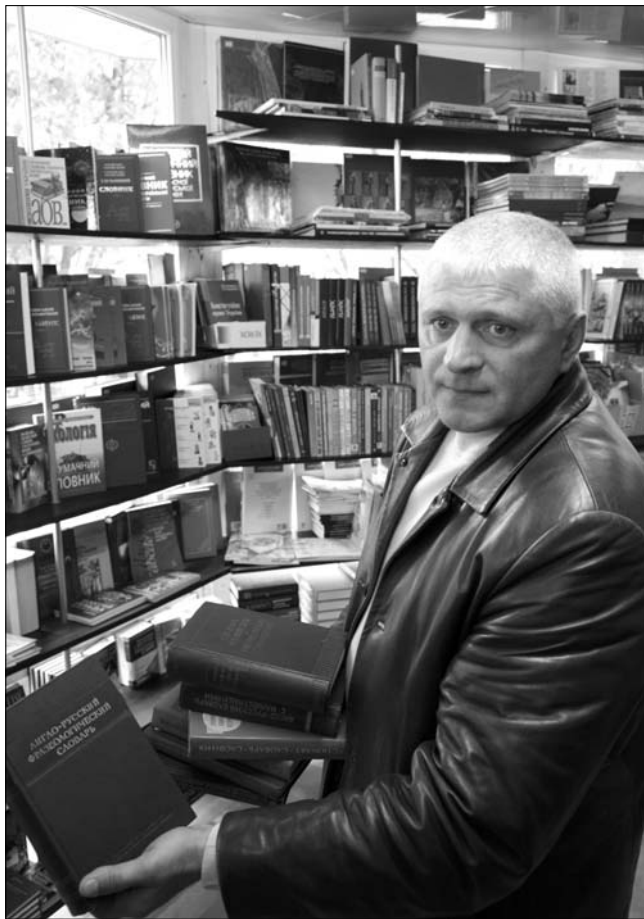
Лоцманами в цьому морі книг були для мене бібліотекарі. Найперша, світла їй пам’ять, Марія Петрівна Горохова, вона перевіряла, чи справді я перечитала всі ті книжки, які приносила в бібліотеку буквально на другий, третій день після того, як брала їх; спонукала писати відгуки на прочитані видання, малювати малюнки і брати участь у літературних іграх-подорожах. Це і Олена Іванівна Коваль і Марія Олександрівна Кромбет, які нині на заслуженому відпочинку. Зараз у Бишівській сільській бібліотеці продовжують їхню

справу Леся Вікторівна Швидка і Наталя Петрівна Мамчур. Книжковий фонд бібліотеки складає більше 18 тисяч книг і користуються ними понад 800 читачів.

Хочу привітати всіх читачів і працівників бібліотек із Днем бібліотекаря, який відзначають в Україні 30 вересня. А завдячувати за це свято ми маємо моїй колишній однокласниці. Тая Алішаєва (за чоловіком Прокошева) жила зі мною по сусідству, її тато був начальником міліції, а мама — Зоя Костянтинівна — завідувачкою інфекційного відділення у нашій лікарні. На жаль, після розформування Бишівського району і приєднання його до Макарівського, сім’я Алішаєвих переїхала в Чорнобиль і наша дитяча дружба перервалася. Лише через 50 років ностальгія привела Тетяну на вулицю її дитинства. Вона розповіла мені, що майже 10 років працювала в Міністерстві культури завідувачем бібліотечною відділу. Саме тоді задумалася Тетяна Миколаївна над тим, що в країні не відзначають День бібліотекаря. Тетяна Прокошева подала в Кабінет Міністрів свою пропозицію, і вже 14 травня 1998 року Указом Президента України затверджено 30 вересня Всеукраїнським днем бібліотек.

“Найкращий подарунок — це книга” — говорили колись. Дуже подобається вислів: “Краще мати багату уяву, ніж бути багатим”, а найкраще уяву розвиває читання.

У 1990-х роках по радіо часто звучали вірші Ганни Чубач. Намагалася купити в книгарнях її збірки, але вони мені не траплялись. Уже декілька років як радіо відрізали, книгарні закрились, а ті, які залишились, не мають збірок моєї улюбленої української поетеси. Нарешті нещодавно в

нашій бібліотеці мені дали збірку “Небесна долина”, яку я читаю і перечитую. Ганна Чубач пише ніби про мене — своїми словами описує мій внутрішній світ, мої думки, мої почуття. Тому свою вдячність поетесі висловлю в таких рядках:

Я купуюсь у розкошах Вашого слова
І на очі мої набісає сльозу,
То від Ваших віршів стрепенулася знову
І розправила крила моя гришна душа.

Хочу побажати через вашу газету Ганні Чубач та іншим українським письменникам творчих успіхів. Нехай їхні книжки наповнюють наші бібліотеки і багатьом читачам розширюють горизонти пізнання світу, поглиблюють уяву, навчають правильно жити, надіятися, вірити і любити.

Усіх бібліотекарів нашої країни вітаю з їхнім професійним святом і бажаю щастя, здоров’я та багато цікавих книжок у їхні бібліотеки.

Українська новела занадто трагічна, але дуже щира

На Кіровоградщині завершився перший фестиваль української новели. Цей захід, ініційований головою обласної письменницької спілки Василем Бондарем, має на меті привертнути увагу до літературного жанру, який яскраво заявив про себе в українській літературі, але останнім часом стає незаслужено призабутим.

Фестиваль розпочинався у селі Нечаївці Компаніївського району, де 111 років тому народився потужний новеліст Юрій Яновський. Його талант помітно потолочила комуністична ідеологія, але й крізь її тоталітарний коток пробилася його всевітньо відома новела “Подвійне коло”, роман у новелах “Вершники”. Свого часу вручалася премія імені Юрія Яновського, лауреатами якої були Євген Гуцало, Микола Кравчук, Олександр Сизоненко, Юрій Щербак, Василь Захарченко. У ті роки також виходив друком збірник “Оповідання року”, де публікували кращі твори малого літературного жанру.

Ідея фестивалю передбачає його проведення у рідних пенатах видатних українських новелістів. Кожні два роки він відбуватиметься на малій батьківщині чи Василя Стефаніка, чи Михайла Коцюбинського, чи Миколи Хвильового, чи Степана Васильченка, чи...

Гості кіровоградського фестивалю — Любов Пономаренко з Полтавщини, Василь Трубай із Київщини, Ігор Гургула зі Львова, Віктор Полянецький із Харкова, Ольга Деркачова з Івано-Франківська. Кіровоградщину на фестивалі представляли прозаїки Василь Бондар, Олександр Кердіваренко, Василь Левицький і поетеси Антоніна Корінь та Антоніна Царук. Їх гостинно зустріла Компаніївщина. Після відкриття фестивалю відбулися зустрічі у школах району. Письменники читали свої твори. Вчителі й учні гостинно зустріли письменників, відчувалося, що талановите українське слово хвилює і приваблює. Гостювання на Компаніївщині завершилося великим літературним вечором.

Наступного дня гості фестивалю, літературознавці, науковці і журналісти зібралися на круглий стіл “Українське оповідання в контексті світової новелістики”. Знову звучали твори, багатьох вразило першопрочитання новели Василя Трубая “Штик”. Були думки про те, що в українській новелі надмір трагізму і не вистачає гумору, іронії, але всі відзначали її щирість, схильованість. Фестиваль завершився зустріччю письменників зі студентами Кіровоградського педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

«Барви степу» — своєрідна історія мистецького руху

“За період із 1939 до 1954 року у газетах Кіровоградщини я знайшов тільки дві замітки, які стосувалися мистецької творчості”. Із такого парадоксального факту розпочав презентацію своєї книжки “Барви степу” заслужений журналіст України Броніслав Куманський.

Він — професійний мистецтвознавець, все своє життя віддав журналістській роботі. Багато писав про художників, виставки, аналізував мистецькі процеси у краї. Його перу належать більше півтисячі нарисів, рецензій, інтерв’ю, репортажів, присвячених творчості художників краю. Кращі з них увійшли до збірки “Барви степу”, презентація якої нещодавно відбулася в обласному художньому музеї. Цю збірку можна назвати літописом обласної організації Спілки художників, про що наголосив її голова народний художник України Михайло Наєждін. Під час презентації звучали спогади про цікаві моменти з історії розвитку образотворчого мистецтва на Кіровоградщині. Кілька років тому видавництво “Мавік” випустило у світ альбом робіт художників-земляків, збірка “Барви степу” — своєрідна історія та публіцистичне осмислення мистецького руху.

Світлана ОРЕЛ,
м. Кіровоград

У Львові «перезавантажили» Франка

Ігор ГАЛУЩАК,
Олег ДЬОРКА

Ідея зібрати означені погляди під однією палітуркою належить молодим студентам та організаторам фестивалю “Франко-Фест” Остапу Походжаю та Андрію Беницькому. Народжена у фестивальному середовищі й підтримана знаними посталями в сучасному українському культурному просторі, книжка стала живим продуктом фестивалю і цільним науково-публіцистичним і художнім джерелом нового бачення Франка, не втраченого, не розвінчаного, не забутого, а молодого, такого різноманітного й багатогранного нашого сучасника.

Презентація видання відбулася у приміщенні факультету культури і мистецтва ЛНУ ім. Івана Франка. Модерував зустріч

У межах 20-го ювілейного Форуму видавців у Львові презентували книжку “Франко. Перезавантаження”. Збірка увібрала в себе 22 авторських погляди на постать Каменяря. Це — відомі українські письменники, науковці-літературознавці, дослідники творчості письменника, що об’єдналися з бажанням “перезавантажити” Франка, себто його творчість, на сучасний копіл.

Олег Лишега

Богдан Тихолоз, котрий у вітальному слові наголосив на тому, що ця книжка не підручник чи монографія, й не обов’язкова лектура для студентства, вона — мозаїка сучасних візій, спроба впіймати профіль Франка у власну творчу камеру-обскуру в суб’єктивний об’єктив. Книгу презентували одні з авторів — Олег Лишега та Галина Пагутяк. Скажімо, Олег Лишега пригадав скандал, що трапився в Дрогобичі 25 липня, коли в межах “ФранкоФесту” влаштували літературні зустрічі — дискурси під назвою “Франко. Перезавантаження”. Тоді група “митців” із Дрогобича активно протестувала проти будь-якого “перезаван-

таження” “приватизованого” нею Франка. Скандал, що виник довкола проекту, вважає пан Лишега, лише свідчить про його важливість і потрібність, адже будити думку довкола Франка необхідно. Тим більше, що ідея цього проекту виплекана саме молодими людьми, які народжені у сучасній Україні, а не в Радянському Союзі.

Звернувся до притутні і Богдан Якимович, учений-історик, професор, доктор історичних наук: “Під одною обкладинкою зібрані наукові, художні та контраверсійні праці різних людей, які сприймають Івана Франка винятково через його творче “єство”. На думку Богдана Якимовича, новела “Колуче терня” авторства Миколи Лепкого, вміщена до збірки, є чи не найкращою новелою в сучасній українській літературі останніх часів, а збірка загалом потрібна, важлива та актуальна”.

Петро АНТОНЕНКО

— Чому саме у Шевченковому Ви набираєте хлопців для гри на бандурі?

— Збувається моя давня мрія. Упродовж тридцяти років я займаюся кобзарюванням: концертним, гастрольним, організаційним. Із нинішнім поетом Миколою Негодою ми збирали підписи у селі Шевченковому, кудись ті листи відправляв тодішній голова Черкаської спілки письменників. Тоді я ініціював створення тут кобзарської школи. Таку школу мріяв створити і в селищі Березна Чернігівської області на батьківщині Григорія Верьовки.

Час настав. У селі Шевченковому працює школа-інтернат гуманітарного спрямування для обдарованих дітей. Тут співають і грають діти. Є чудовий ансамбль бандуристів із досвідченими викладачами. Цього року із п'ятнадцяти відібраних хлопців сюди вступило шість. Їх благословив отець Роман. Якщо щороку набиратимемо по 5—7 хлопців, через десять років буде такий гурт, як у Чернігові кобзарський ансамбль “Соколик”. Цей колектив я започаткував 1991 року. Більше двохсот хлопців навчалися в музичній школі, потім деякі в музичному училищі та музичній академії в Києві. Понад п'ятдесят хлопчаків щороку концертують, виступають і перемагають на найпрестижніших конкурсах і фестивалях.

А ось довести хлопців із Чернігова до села Тараса Шевченка не вдалось. Уперше за все хлопчаче кобзарювання їх із Чернігова не випустили. Я знайшов сучасний автобус, підготував концертну програму, подарунки й ноти для нових кобзарів, усе оплатили, а дозволу на виїзд із зовсім незрозумілих причин не дало міське управління культури.

— Що таке “Світлиця Тараса Шевченка”? І чому саме в цьому селі?

— У селі нашого Тараса є На-

Квіти для матері Кобзаря

У селі Шевченковому Звенигородського району на Черкащині вирувало свято — відкрили “Світлицю Тараса Шевченка”. Посвятили в кобзарі хлопців, котрі вчитимуться гри на бандурі та співу в спеціалізованій школі-інтернаті, де й відбувся цей захід. Виступили школярі, а народний артист України, лауреат Шевченківської премії Василь Нечепач дав концерт “Уклін тобі, Тарасе!” — з мистецького проекту співака “200 концертів до 200-річчя від дня народження Шевченка”. Це був 147-й.

До уваги читачів “СП” наша розмова з організатором заходу Василем НЕЧЕПОЮ.

ціональний заповідник із музеями. Це проекти державні, у нас же народна “Світлиця”. Краще про це розповість Борис Войцехівський, який був присутнім на відкритті “Світлиць” уже вдев'яте. Ми відкривали “Світлицю Тараса Шевченка” у Національній дипломатичній академії у Києві. Тоді численні гості разом із послами багатьох держав несли оберемки книг для Академії.

Так було і в нашому селі. Було багато подарунків. Чимало книжок подарувала директор газетно-журнального видавництва “Україна” Олеся Білаш. Свої книжки привіз заслужений

журналіст України Микола Махінчук. Власні роботи подарував Шевченківський лауреат, народний художник України Валерій Франчук.

Новітню літературу передали письменники Чернігівської організації НСПУ та видавництва Чернігова. Ми і надалі з чернігівських видавництв робитимемо надходження, є домовленість про це з обласною держадміністрацією.

— Ви вже давно берете участь у шануванні пам'яті Шевченка, різних ювілейних заходах.

— На свята у Канів, Моринці та Шевченкове я приїжджаю

впродовж сорока років. У пам'яті величні свята. Весь світ шанує Тараса Шевченка. Приїдьте до Чернігова 9 березня чи 22 травня і побачите загальноміське свято. Керівництво області, міська влада, представники громадськості ідуть до пам'ятника Кобзарю на давньому Валу з квітами та піснями. Там на мітингу можуть виступати всі охочі. У ці дні відбуваються концерти в театрі, філармонії та інших залах.

Так колись було і на Черкащині. Ще зовсім недавно я виступав у селі Кирилівка разом із Володимиром Гришком, Раїсою Нещаківською, багатьма славними

колективами Черкащини. До будинку культури в день народження Тараса Шевченка не можна було пробитися.

А ось 199-ту річницю від дня народження Кобзаря святкували вже по-іншому. За півгодини до призначеного часу якісь чиновники поклали квіти до пам'ятників і кудись зникли. Люди їх і не бачили. Та й Тарас не бачив, бо голова його була заліплена снігом.

Об 11-й годині, у час, відведений для святкового концерту, в будинку культури Кирилівки було чимало людей із дітьми. Ми всі готувалися до концерту і чекали шановних гостей, але вони так і не з'явилися. Довелося трохи постаратися. Я збирав до зали дітей із батьками, щоб їм поспівати. Зразу я їм співав, а потім вони для мене, та ще декілька осіб допомогли поставити святковий концерт.

У день відкриття “Світлиці” ще раз пересвідчився, які гарні діти у цьому селі. І співали, і танцювали, і “Кобзаря” читали. Як янголятка, до Тараса зверталася. Возрадувалася душа Тараса Григоровича, бо є на його землі справжні сини і дочки. На них уся надія. Діти готуються до 200-річчя від дня народження Батька нашого, Пророка і вчителя.

— Напередодні у Чернігові Ви взяли участь у відзначенні 149-ї річниці з дня народження Михайла Коцюбинського. Вас відзначено літературно-мистецькою премією, що носить ім'я письменника.

— Я сказав на цій церемонії, що подаровані мені квіти поклали на могилу матері Тараса Шевченка Катерини Якимівни. Так і зробив. А ще взяв саджанці чудових квітів із саду Коцюбинського і посадив їх на могилі матері Тараса. І тутешні школярі заповнили мене, що доглядатимуть за могилою, поливатимуть і досаджуватимуть квіти.

СЛОВО Прогвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

1 жовтня о 19.00 у Київському будинку актора до Міжнародного дня музики заслужений артист України, скрипаль Кирило СТЕЦЕНКО презентує програму “ЄС МУЗИКА”. Прозвучать твори Кореллі, Рамо, Баха, Моцарта, Венявського, Бартока, Дініку та Скорика.

Символічним актом імпрези стане виконання попури на теми гімнів України та європейських країн в обрамленні гімну ЄС (“Ода до Радості”).

У концерті беруть участь лауреат Міжнародного конкурсу “Вівальді-333” Ксеня СТЕЦЕНКО (скрипка) і дипломант міжнародних конкурсів Наталя СТРОЧАН (фортепіано).

Каси працюють із 17.00. Замовлення квитків за тел.: (097) 484 2577. Адреса: Метро “Золоті Ворота”, вул. Ярославів Вал, 7. Facebook-сторінка: ЄС МУЗИКА.

Засновник: Всеукраїнське товариство “Прогвіти” імені Тараса Шевченка
Регістраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор Павло МОВЧАН

Головний редактор Любов ГОЛОТА
Редколегія: Любов ГОЛОТА (голова), Ярема ГОЯН, Павло МОВЧАН, Олександр ПОНОМАРІВ, Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора Євген БУКЕТ 279-39-55

Заступник головного редактора з виробничих питань Наталя СКРИННИК 278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики Петро АНТОНЕНКО 279-49-47

Відділ прогвітанської роботи Надія КИР'ЯН 270-55-57

Відділ культури Микола ЦИМБАЛЮК 279-49-47

Відділ коректури Тетяна ЩЕРБАК Ірина СТЕЛЬМАХ 278-63-69

Комп'ютерна верстка Ірина ШЕВЧУК Володимир ЖИГУН 278-63-69

Інтернет-редактор Олександр ЛИТВИНЕНКО 279-39-55

Черговий редактор Надія КИР'ЯН Бухгалтерія 279-41-46

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net http://slovoprosvity.org http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у вересні — 15 100
Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Прогвіти” обов'язкове. Індекс газети “Слово Прогвіти” — 30617

